

Helt barockt

I december är restaureringen av Storkyrkan vid Stockholms slott klar. Då ska kyrkan ha återfått sin ursprungliga barockgestaltning från 1740-talet. Det innebär bland annat att de nya stenarbetena målas över med linoljefärg.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **ANNA RUT FRIDHOLM**

HÖSTEN 2020 INLEDDES restaureringen av Storkyrkan vid Slottet i Stockholm. Två år senare befinner sig arbetet i slutskedet.

När tidningen Sten besöker kyrkan i slutet av augusti har stenarbetena just besiktigats. Totalt har cirka 450 stenar bytts ut – allt från decimeterstora bitar på 5–10 kilo till block på upp till 1 ton.

– I tornet finns voluter som ser ut som snäckor. De kanske inte verkar så stora när man blickar upp mot dem från

marken, men de mäter 1,5 meter x 1 meter som djupast, säger Mikael Medin, vd för stenentreprenören Närkesten.

Väder, vind och tidens tand har gått hårt åt fasader och torn som uppfördes på 1740-talet. Vid restaureringen har cirka 120 ton puts plockats bort från fasaden.

– Norra och östra sidan har klarat sig lite bättre från vittring eftersom de sidorna är mindre utsatta för klimatväxlingar och temperaturskillnader, säger Mikael Medin.

Allt från stenkonservatorer till arkitekter har varit inblandade i arbetet med att bestämma vilka stenar i fasaden som ska bevaras och vilka som ska bytas ut.

– Inventeringen visade att betydligt mer sten behövde bytas än vad man först uppskattade, i slutänden blev det nästan dubbelt så mycket, säger Mikael Medin.

Restaureringen omfattar kyrkans samtliga fasader och takytor (koppar), inklusive tornhuv, samt gårdens två paviljongbyggnader med anslutande murar

och grindar. Det övergripande syftet är att återställa Storkyrkan till dåvarande stadsarkitekt Eric Carlbergs ursprungliga gestaltning från 1743, präglad av den rådande barockstilen.

TIDIGARE RENOVERINGAR UNDER 1900-talet har mer eller mindre suddat ut kyrkans barockutseende.

Östra sidan mot Slottsbacken hade flest utsmyckningar och där är också återställningen tydligast. Väggen har fått en stor ram, markerade ramar runt fönstren, vingar ovanför de nedre fönstren och djupa tvärgående markeringar på de kvadratformade hörnen.

Här möts den nya och gamla stenen i knappt märkbara skiftningar. En förklaring till de små skillnaderna är att alla stenarbeten målats över med linolja för att ge den ett genomgående utseende och skydda stenen.

– Stenen linjeoljemålades även på 1700-talet för att bevara den. Men det är historiskt mycket ovanligt att man målade stenen. Vi har jobbat med många stora restaureringar och det här första gången som vi deltar i ett projekt där man målar över den råa stenen. Det framhäver helt klart stendetaljerna på ett annat sätt, säger Mikael Medin.

DEN SOM PÅ 1700-talet ansvarade för stenarbetena var den omvittnat skicklige slottsstenhuggaren Olof Fristedt. Han och hans kollegor arbetade med den gotländska sandstenen, som inte längre bryts. I Storkyrkan används i stället den schweiziska sandstenen Rorschacher

som även ersätter den gotländska sandstenen i den pågående restaureringen av Stockholms slott.

– Den har en mörkgrå nyans och håller en kvalitet som på många sätt är bättre än den gotländska originalstenens. Vi har en stor vana att arbeta med den eftersom vi är stenentreprenörer även på slottet, säger Mikael Medin.

Närkestens danska samarbetspartner stenhuggeriet Norden arbetar med både Stockholms slott och Storkyrkan, och har tagit fram bland annat voluterna som Närkesten monterat.

– De är CNC-frästa men all ytbehuggning görs därefter för hand. Vi gör även en del justeringshuggning på plats.

BRISTEN PÅ SVENSKA stenhuggare är tydlig i stora projekt som den pågående restaureringen av Stockholms slott, där många av stenhuggarna kommer från länder som just Danmark, Tyskland och Polen.

– Vi har tyvärr tappat vår stentradition i Norden. I det här projektet har vi till exempel arbetat med en kvinnlig stenkonservator från Polen som är

väldigt kunnig och har stor erfarenhet av kyrkorestaureringar.

Mikael Medin understryker betydelsen av ett löpande underhåll för att bevara och hålla kulturbyggnader i skick, och samtidigt minska behovet större och tidskrävande restaureringar. Han jämför med förhållandena i övriga Europa.

– Där har de stora katedralerna ofta en heltidsanställd stenhuggare som arbetar kontinuerligt med underhåll av fasaden och annat. Det brukar stå en liten stenhytta intill kyrkobyggnaden där både en timmerman och stenhuggaren håller till. ■

Projekt: Storkyrkan, Stockholm.

Beställare: Kyrkans fastighetssamverkan Stockholm (KFS).

Stenentreprenör: Närkesten m fl.